

Een ander naar zijn
beste krachten te helpen
is de hoogste taak

SOPHOCLES

Streven naar perfect onderwijs Elke school een 'NLP-school'

MONIQUE HOOGENBOOM

Na ruim 20 jaar in het onderwijs te hebben gewerkt, merk ik dat ik nog steeds niet weet wat nu het beste onderwijs is. Is het Dalton onderwijs? Montessori? Freinet? Jenaplan? Iederwijs? De Vrije school? Het Nieuwe Leren? Of is het een combinatie van verschillende typen onderwijs? Ik vraag me regelmatig af of het perfecte onderwijs wel bestaat. Het zou natuurlijk fantastisch zijn als een school een onderwijsconcept kan bedenken dat uit iedere leerling het beste naar boven laat komen.

Er bestaan verschillende theorieën of idealen van waaruit gewerkt kan worden om het onderwijs aan leerlingen vorm te geven. In dit artikel bespreek ik een aantal van deze uitgangspunten en vooral: wat NLP kan bijdragen aan een meest optimale ontwikkeling van leerlingen.

In onderwijsland ligt voor NLP trainers primair de uitdaging leraren zich bewust te laten worden van wat ze onbewust doen. Iedere leerkracht heeft zijn unieke interne voorstelling van zijn vroeger genoten onderwijsperiode. Hij geeft les vanuit zijn gevormde wereldmodel. Wellicht integreert hij in zijn lessen bewust datgene wat hij zelf indertijd gemist heeft. Mogelijk herhaalt hij onbewust de minder positieve aspecten zoals hij ze ooit voorgeleefd heeft gekregen. Het is van belang dat een leraar zich bewust is van deze eigen onbewuste voorkeuren. Als hij daarna bewust de keus kan maken dát te doen wat werkt, kan hij leerlingen naar hun beste krachten helpen.

Adaptief onderwijs

De docent die volgens het adaptief onderwijs werkt, stemt zijn gedrag af op de drie basisbehoeften van de mens: relatie, competentie en autonomie.

Onder de basisbehoefte 'relatie' wordt verstaan dat leerlingen zich geaccepteerd weten, erbij horen, het gevoel hebben welkom te zijn en ze zich veilig voelen. Aan deze basisbehoefte kan prachtig worden voldaan wanneer een leerkracht in zijn communicatie naar leerlingen toe een Fair Witness houding aanneemt en volledig rapport heeft.

Onder de basisbehoefte 'competentie' wordt verstaan dat leerlingen ontdekken dat ze de taken die ze moeten doen, steeds beter aankunnen. Als leerlingen

zenuwachtig zijn voor bijvoorbeeld een spreekbeurt of presentatie kan het zelfvertrouwen versterkt worden door gebruik te maken van de filmtechniek of de 'Circle of excellence'.

Onder de basisbehoefte 'autonomie' wordt verstaan dat leerlingen weten dat ze (in elk geval voor een deel) hun (leer)gedrag zelf kunnen sturen.

NLP kan leerlingen helpen hun autonomie te versterken door bewustmaking van hun gedachten en gevoelens die hun gedrag sturen. Door bewustmaking van hun huidige strategieën en hoe ze deze kunnen veranderen om nog beter te leren, beslissingen te nemen, te onthouden, gemotiveerd aan de slag te gaan, in zichzelf te geloven, anders om te gaan met dingen die nou eenmaal gebeurd zijn. Leerlingen zullen het competent en autonoom zijn nog intenser kunnen ervaren, dichterbij hun eigen hulpbronnen komen en hun doelen kunnen bereiken, wanneer de leerkracht vanuit kennis van Miltontaal en metafoorgebruik met de kinderen communiceert en geleide meditatie inzet.

Meervoudige Intelligentie

De theorie van de Meervoudige Intelligentie is ontwikkeld door de Amerikaanse psycholoog Howard Gardner. Binnen deze theorie zijn de voorkeur-representatiesystemen, de 'Index Computations', de 'Primary Sorts', de verschillende leerstrategieën en misschien nog overige metaprogramma's te herkennen. Uit het voorbeeld dat ik straks zal geven, wordt duidelijk dat wanneer een som op verschillende manieren wordt aangeboden, alle kinderen optimaal kunnen leren.

De intelligenties volgens Gardner zijn:

- verbaal/linguïstische intelligentie (woordknap)
- logisch/mathematische intelligentie (rekenknap)
- visueel/ruimtelijke intelligentie (beeldknap)
- muzikaal/ritmische intelligentie (muziekknap)
- lichamelijke/kinesthetische intelligentie (beweegknap)
- interpersoonlijke intelligentie (mensknap)
- intrapersoonlijke intelligentie (zelfknap)
- natuurgerichte intelligentie (natuurknap)

Ieder mens heeft een aantal intelligenties die van nature sterker aanwezig zijn dan de overige. Naarmate de leerkracht zijn onderwijsaanbod qua activiteiten en taal afstemt op meerdere intelligenties tegelijk, zal het leerlingebereik en het onderwijsrendement toenemen.

We leren

De leerpiramide van Bales

leren. De Leerpiramide van Bales (zie afbeelding) geeft informatie over de relatie tussen didactische werkvormen (hoe bied je het onderwijs aan) en het onderwijsrendement. In mijn optiek komen de idealen van het coöperatief leren en de theorie van de Leerpiramide heel mooi samen en zit NLP hierin al verweven. Uit de Leerpiramide blijkt namelijk dat wanneer leerlingen samenwerken (o.a. door over leerstof te discussiëren en het anderen uit te leggen) én tegemoet gekomen wordt aan de auditieve, visuele en kinesthetische behoeften, zij voor 95% leren. Een vervolg op het eerder genoemde praktijkvoorbeeld ter illustratie: De kinderen die in groep 5 de tafelsommen moesten leren, krijgen twee jaar later in groep 7 de opdracht met elkaar een tuinhuisje zo volledig mogelijk in te richten. Zij weten inmiddels van zichzelf waar ze goed in zijn en om de opdracht goed uit te kunnen voeren, verdelen zij onderling vanuit hun

kwaliteiten een aantal rollen.

- Wolfgang (woordknop) is de schrijver en zorgt ervoor dat de belangrijke dingen opgeschreven worden.
- Rens (rekenknop) is de technicus en tijdbewaker; hij bewaakt de tijd en zorgt voor de techniek.
- Bobbie (beeldknop) is de bewaker van alle benodigde instructieplaatjes.
- Mustafa (muzieknop) is geluidmeester en zorgt dat het geluid dat het groepje maakt acceptabel is.
- Bert (beweegknop) is de opruimbewaarder en zorgt ervoor dat alle gebruikte materialen netjes worden opgeruimd.
- Melle (mensknop) is vragensteller en stelt de vragen uit het team aan de leerkracht.
- Zenep (zelfknop) is logboekbeheerder en schrijft in het logboek wat er precies gedaan is.
- Natasha (natuurknop) is de afvalspecialist en verantwoordelijk voor het goed scheiden van al het afval.

Vervolgens starten de leerlingen met het bestraten van de grond in en om het huisje. Bobbie en Rens zoeken via internet een instructiefilmje over bestraten. Wolfgang en Zenep halen een boek uit de bibliotheek om over het onderwerp te lezen. Melle en Mustafa interviewen een stratenmaker waarbij Wolfgang notities maakt. Natasha en Bert zoeken alvast mooie stenen uit.

Door te matchen op de sterk aanwezige intelligenties en de wat minder ontwikkelde intelligenties te stretchen, zal een leerling zich nog beter kunnen ontwikkelen. Hier gaat het om rapport in de breedste zin van het woord. Als voorbeeld het aanleren van tafelsommen in groep 5 van een basisschool. Dit is niet voor ieder kind even gemakkelijk.

- Wolfgang, een woordknop kind, zal ze gemakkelijk kunnen leren door ze mondeling op te zeggen en te herhalen. Bij dit kind is afstemmen op het auditieve representatiesysteem wenselijk.
- Rens, een rekenknop kind uit diezelfde groep, zal vanuit het begrip de sommen leren en vanuit logisch redeneren steeds weer andere oplossingsstrategieën bedenken.
- Bobbie, een beeldknop kind, zal gebaat zijn bij het maken van een plaatje van de som of het maken van een puzzel met tafelsomplaatjes. Afstemmen op het visuele representatiesysteem dus.
- Mustafa, een muzieknop kind, zal de tafelsommen gemakkelijker leren d.m.v. het zingen van een rekenliedje. Ook hier wordt afgestemd op het auditieve representatiesysteem.
- Het beweegknop kind Bert zal de sommen beter onthouden als hij bewegend door de gymzaal de sommen mag opzeggen en/of wanneer hij met materiaal (bijv. blokjes) 'handelend' mag rekenen. Afstemmen op het kinesthetische representatiesysteem is hier gewenst.
- Melle is een mensknop kind en zal graag samen met een ander kind een rekenspel doen. Zijn primaire gerichtheid is de andere mens.
- Het zelfknop kind Zenep is meer een denker en leert graag alleen. Groepswerk levert dit kind waarschijnlijk minder leerresultaat en motivatie.
- Het natuurknop kind Natasha zit vaak dicht bij haar gevoel en heeft er voordeel bij als de tafelsommen gebaseerd zijn op dingen of dieren uit de natuur, want dat heeft haar interesse.

Coöperatief leren en de Leerpiramide

Coöperatief leren is leren vanuit een bewust gekozen, gestructureerde samenwerking tussen leerlingen. De onderwijsopbrengsten en effectieve leertijd kunnen aanzienlijk verbeterd worden door deze vorm van

Een week later komen ze bij elkaar en vertellen aan de hele groep wat ze ontdekt en geleerd hebben. Daarna berekent Rens hoeveel stenen ze nodig hebben en hoe ze deze het beste neer kunnen leggen. Bert mag het bestraten uiteindelijk doen als Mustafa onderzocht heeft hoe dit het minste lawaai maakt. Daarna gaan ze op soortgelijke wijze aan de slag met de aanleg van een bel, gordijnen en een schilderij maken en ophangen, stoelen en tafel maken etc. In dit voorbeeld worden wisselend de aanwezige intelligenties, representatiesystemen, primary sorts, index computations en dus de leerstrategieën gematched én gestretcht. Voor alles moet worden geluisterd, gekeken, gelezen, gedacht, nagedaan, gediscussieerd. En vooral: iedereen stapt in de ervaring. Omdat Bobbie van alle activiteiten foto's heeft gemaakt en Mustafa er muziek bij heeft gezocht, kan de groep met behulp van een Powerpoint presentatie aan de totale groep inclusief de leerkracht uitleggen wat ze gedaan en geleerd hebben. Hierdoor zullen de leerlingen optimaal gemotiveerd zijn hun opdracht goed uit te voeren en zal het effect van een gecombineerd aanbod van visueel, auditief en kinesthetisch onderwijs op het leerrendement volgens Bales 95% zijn.

NLP en de Ontwikkeling van Leraren

Om leraren te begeleiden in het verder ontwikkelen en onderhouden van hun competenties kan NLP een fantastische bijdrage leveren. Als basis voor werken in het onderwijs dienen natuurlijk alle NLP-vooronderstellingen. Daarna denk ik aan rapportvaardigheden, afstemmen op voorkeur-representatiesystemen en het toepassen van alle mogelijke taalpatronen. Wetende dat het gros van de ingediende klachten gebaseerd is op miscommunicatie, zullen deze vaardigheden hierbij preventief werken.

Het zou ook mooi zijn als een leraar een excellente collega modelleert om bijvoorbeeld zijn eigen klassenmanagement te verbeteren. En het gebruik van visuele ankers (een wc-ketting of stoplicht), auditieve ankers (een opruimmuziekje) en plaatsankers (een voorleeskruk of vaste plek met de instructietafel) kan naar leerlingen toe voor een heleboel duidelijkheid zorgen. Het gebruiken van de filmtechniek of de circle of excellence kan een leraar bij een wat minder gemakkelijke klus sterken en steunen. En zou het werken met waarden tijdens reflectiemomenten, functioneringsgesprekken of de ontwikkeling van de missie & visie van de school wat zijn? Als medewerkers dan ook nog vanuit verschillende waarneemposities naar conflictsituaties kunnen kijken en zich bewust zijn van de Satir-categorieën met de effecten daarvan op de toehoorders, is volgens mij een perfecte school nabij.

NLP-school of: NLP in iedere school?

Na het schrijven van dit stuk vraag ik mezelf nog steeds af of het perfecte onderwijs bestaat. Naar mijn idee gaat het hierbij in ieder geval niet om het type onderwijs dat op een school gegeven wordt. Wat is het dan wel? Volgens mij zal het perfecte onderwijs maximaal worden benaderd wanneer NLP op iedere school wordt geïntegreerd. Als alle onderwijsmedewerkers en leerlingen vanuit de NLP-vooronderstellingen een algemeen positieve levenshouding uitstralen, zal er een veilig pedagogisch klimaat zijn. Als zij naar school gaan om te ervaren dat iets lukt en leerlingen willen doorgaan met datgene wat ze geweldig boeit, zal er vanuit motivatie gewerkt worden. Wanneer er daarbij vertrouwen in de capaciteiten en groei van zowel leerlingen als medewerkers en hulpbronnen en creativiteit (on)bewust ingeschakeld worden, zal iedereen zich meer competent voelen.

MONIQUE HOOGENBOOM IS INTERNATIONAAL GECERTIFICEERD NLP-TRAINER EN HEEFT 24 JAAR BINNEN HET ONDERWIJS GEWERKT ALS LERAAR EN DIRECTIEDID. ZIJ VERZORGT VOOR HET OPLEIDINGSINSTITUUT ITAN DE OPLEIDING NLP PRACTITIONER & ONDERWIJS. DAARNAAST WERKT ZIJ VANUIT HAAR EIGEN BEDRIJF PARENDA ALS (KUNSTZINNIG) PERSONAL COACH & LOOPBAANBEGELEIDER, WAARBIJ ZIJ (GROEPEN) MENSEN UIT VOORAL HET ONDERWIJS BEGELEIDT.

Voor meer informatie of contact:

www.itan.nl / www.parenda.nl

monique@itan.nl / moniquehoogenboom@parenda.nl

Monique Hoogenboom